

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA ARCHITEKTURY

FACULTY OF ARCHITECTURE

ÚSTAV PROSTOROVÉ TVORBY

DEPARTMENT OF SPATIAL DESIGN

ŽELEZNÁ RUKA V SAMETOVÉ RUKAVICI

IRON HAND IN A VELVET GLOVE

DIPLOMOVÁ PRÁCE

MASTER'S THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

Bc. Monika Briestenská

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

Ing. arch. Jan Mléčka, Ph.D.

BRNO 2022

Zadání diplomové práce

Číslo práce: FA-DIP0005/2021
Ústav: Ústav prostorové tvorby
Studentka: **Bc. Monika Briestenská**
Studijní program: Architektura a urbanismus
Studijní obor: bez specializace
Vedoucí práce: **Ing. arch. Jan Mléčka, Ph.D.**
Akademický rok: 2021/22

Název diplomové práce:

Železná ruka v sametové rukavici

Zadání diplomové práce:

Vězení. Téma, které se nás dotýká více, než si uvědomujeme. Jsme její součástí, přestože si to nechceme přiznat. My všichni, jako společnost. Společnost, kterou pohltila systémem zavedené dogma. Víme, že tady je, ale nechceme s ní mít nic společného. S nimi, s lidmi odtamtud, s kriminálníky. A tak je necháváme napospas, zmítaje se v kruhu odmítnutí a recidivy, který bez naší pomoci nejde prolomit.

Aktuálnost tématu přeplnění věznic a výšky jejich recidivy stále narůstá. Vyloučenost ze společnosti, z rodiny, ze světa. Břemeno, které zůstává po zbytek života s osobami, které byly ve vězení. Architektura se zde dotýká vězně víc, než se na první pohled zdá. Je součástí jejich života a to bezpodmínečně. Architektura ve vězení formuje spolu se systémem osoby, které se po propuštění vracejí mezi nás, běžné lidi. To však nefunguje, když velkou část života žijí v prostředí, které ani zdaleka nepřipomíná náš každodenní život.

Diplomová práce zkoumá, jak architektura dokáže zlepšit kvalitu života vězňů, jak snížit recidivu, a jak je opětovně začlenit do společnosti. Jak na osoby působí, a jak jim může pomoci v jejich nápravě. Cílem práce je zjistit, jak setřít propast mezi životem venku a ve vězení. Teoretická východiska budou uplatněna v konkrétním architektonickém návrhu.

Rozsah grafických prací:

Teoretická část

–historie

–analýzy

Návrhová část

–koncept

–situace 1:500 000– 1:20

–půdorysy, řezy, pohledy, 1:5000–1:20

–detail 1:500–1:5

–perspektivy, vizualizace/ilustrace, axonometrie

–fyzický model

–průvodní zpráva

Seznam literatury:

FOUCAULT, Michel: Dozerat' a trestat', Kalligram, 2004. ISBN 978-80-7255-248-9

HÁJEK, Stanislav: Není vrah ako vrah, MAXDORF, 2021. ISBN 978-80-907321-3-1

ŠŤASTNÝ, Roman, MATULÍK, Bronislav: Diesel II., Návrat domů, 2009. ISBN 978-80-7255-239-9

PALLASMAA, Juhani: Oči kůže, Archa, 2012. ISBN 978-80-87545-10-2

JUSTOVÁ, Martina: Cisár je nahý- Represia verzus prevýchova, Otto Németh, 2005. ISBN 8088949793

Termín zadání diplomové práce: 14.2.2022

Termín odevzdání diplomové práce: 9.5.2022

Diplomová práce se odevzdává v rozsahu stanoveném vedoucím práce; současně se odevzdává 1 výstavní panel formátu B1 a diplomová práce v elektronické podobě.

Bc. Monika Briestenská
student(ka)

Ing. arch. Jan Mléčka, Ph.D.
vedoucí práce

doc. Ing. arch. Jiří Palacký, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Brně dne 14.2.2022

Ing. arch. MArch Jan Krístek,
Ph. D.
děkan

ČESTNÉ PREHLÁSENIE

Prehlasujem, že som diplomovú prácu vypracovala samostatne a s použitím uvedenej literatúry a prameňov.

V Brne dňa.....

.....
Monika Briestenská

ANOTÁCIA

Čo je to väzenie? Aký je jeho význam či úloha? Čo väzenie znamená v kontexte architektúry? Ako sa väzenia vyvíjali a ako tieto zmeny súviseli s vývojom spoločnosti? A mali by väzenia vôbec existovať? Väzenie je veľmi kontroverzná téma, no napriek tomu sa dotýka životov mnohých ľudí. Bývalý trestanci čelia odsudzovaniu a sociálnym bariéram a často dochádza k recidíve, čomu by sme sa mali snažiť zabrániť.

Práca rozoberá vzťah architektúry k náprave a reintegrácií odsúdených. Architektúra väzenia by mala reagovať na tendencie, ktoré sa ukázali ako účinné, nasledovať ich a spolu s nimi tvoriť čo najefektívnejšie nápravné zariadenie. Je vidieť, že kurz, ktorým sa navrhovanie väzníc uberá, smeruje k otvorenejším, menším a prívetivejším priestorom. Nápravné programy v otvorených väzeniach pracujú s odsúdenými na báze kontaktu s vonkajším svetom, reintegráciou, pomocou pracovných, rekvalifikačných a vzdelávacích programov, kde má architektúra závažný vplyv, pretože maximalizuje šancu odsúdených na nápravu a odtláča sa do ich života.

Počas práce na tomto projekte vznikol návrh otvoreného väzenia v Olomouci, ktorý dbá na etapy nápravy odsúdených a zrkadlí rutiny každodenného života na slobode. Pomocou pohybu rozbíja monotónnosť opakujúcich sa dní väzňov.

POĎAKOVANIE

Týmto sa chcem poďakovať vedúcemu práce Ing. arch. Janovi Mléčkovi, PhD. za jeho vedenie a prínosné pripomienky, pánovi inžinierovi Vejpusťkovi za konzultácie statických častí a veľké ďakujem patrí aj všetkým pedagógom, za ktorými som si prišla po radu. Ďakujem mojej rodine a blízkym, ktorý ma počas štúdia podporovali.

ŽELEZNÁ RUKA V ZAMATOVEJ RUKAVICI

Trenažér slobody

IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE

a. názov stavby.....	Trenažér slobody / Otvorená väznica
b. miesto stavby.....	Olomouc, Povel / ulica Heyrovského
c. typ stavby.....	novostavba
d. účel budovy.....	ubytovanie a areál pre väzňov

ANOTÁCIA

Čo je to väzenie? Aký je jeho význam či úloha? Čo väzenie znamená v kontexte architektúry? Ako sa väzenia vyvíjali a ako tieto zmeny súviseli s vývojom spoločnosti? A mali by väzenia vôbec existovať? Väzenie je veľmi kontroverzná téma, no napriek tomu sa dotýka životov mnohých ľudí. Bývalý trestanci čelia odsudzovaniu a sociálnym bariéram a často dochádza k recidíve, čomu by sme sa mali snažiť zabrániť.

Práca rozoberá vzťah architektúry k náprave a reintegrácii odsúdených. Architektúra väzenia by mala reagovať na tendencie, ktoré sa ukázali ako účinné, nasledovať ich a spolu s nimi tvoriť čo najefektívnejšie nápravne zariadenie. Je vidieť, že kurz, ktorým sa navrhovanie väzníc uberá, smeruje k otvorenejším, menším a prívětivejším priestorom. Nápravne programy v otvorených väzeniach pracujú s odsúdenými na báze kontaktu s vonkajším svetom, reintegráciou, pomocou pracovných, rekvalifikačných a vzdelávacích programov, kde má architektúra závažný vplyv, pretože maximalizuje šancu odsúdených na nápravu a odtláča sa do ich života.

Počas práce na tomto projekte vznikol návrh otvoreného väzenia v Olomouci, ktorý dbá na etapy nápravy odsúdených a zrkadlí rutiny každodenného života na slobode. Pomocou pohybu rozbíja monotónnosť opakujúcich sa dní väzňov.

ANNOTATION

What is a prison? What is its meaning or role? What does prison mean in the context of architecture? How did prisons develop and how did these changes relate to the development of society? And should prisons not exist at all? Prison is a very controversial topic, but it still affects the lives of many people. Former convicts face prejudice and social barriers and often relapse, which we should try to prevent.

The work discusses the relationship of architecture to the correction and reintegration of convicts. The architecture of the prison should respond to the tendencies that have proved effective, follow them and together with them form the most effective correctional facility. It can be seen that the course of prison designing is moving towards a more open, smaller and more friendly space. Correctional programs in open prisons work with convicts on the basis of contact with the outside world, reintegration, through work, retraining and educational programs, where architecture has a significant impact, as it maximizes the chances of convicts to be rehabilitated and is inscribed into their lives.

During the work on this project, a proposal for an open prison in Olomouc was created, which considers the stages of the correction of convicts and reflects the routine of everyday life outside prison.

It uses movement to break the monotony of prisoners' recurring days.

ÚVOD

Predstava, že dnešné väzenia sú domy hrôzy je dávno zašlá. Väzenia sú s nami po stáročia, sú našou súčasťou, aj keď boli pred našimi očami dlho skryté. Osudy osôb sú odkázané na tomto zariadení a systéme v ňom zašlom.

Zlyhanie nápravných zariadení v Českej republike vidieť na výške ich recidívy. Aktuálne sa pohybuje okolo 70% s kapacitou naplnená nad 100%. Prečo tomu tak je? Stávajúce zariadenia väzňov nenapravujú, väzenské prostredie sa odtláča do života väzňov a po nejakom čase strávenom v tomto zariadení majú problém vrátiť sa do spoločnosti k životu ako takému. Počas pobytu vo väzení sa vytvárajú osobám sociálne bariéry a dlhy, ktoré po prepustení nevládajú splácať. Nepomáha ani fakt, že zamestnávateľia nechcú zamestnať bývalých trestancov. A je to pochopiteľné. Zamestnávateľia nie sú psychológovia ani odborníci, aby posúdili či sa osoby naozaj napravili. Vo všeobecnosti je kvalita týchto pracovníkov nižšia a na zamestnávateľa to preto kladie vyššie riziko. A tak väzni čelia niekoľkonásobným odmietnutiam a ružový svet, ktorý si predstavovali po prepustení sa im behom chvíľky rozpadá. Dlhý, sociálne odlúčený, problém nájsť si zamestnanie, a strata schopnosti žiť slobodný život a zodpovedať za svoje konanie často privádza osoby už v prvých mesiacoch na staré chodníčky. Väzenie si tak generuje ďalších väzňov a neustále zväčšuje kruh recidív.

Kdežto, keď sa pozrieme na severské štáty, kde sa recidíva pohybuje okolo 16 - 30%, najúspešnejšie nemecké nápravne zariadenia dokonca okolo 10%, vidíme, že zvolili alternatívny prístup. Pochopili, že osoby, ktoré prepustia budú ich budúcimi susedmi. Preto sa tak k nim i správajú.

Roger Paez i Blanch hovorí o otvorených väzniciach takto:

„Väznice musia odpovedať dvom požiadavkám, ktoré sú zjavne protichodné:

UVÄZNIENIE A ZAČLENENIE

Požiadavok na uväznenie znamená, že väznica funguje ako kazeňský nástroj. Stanovuje konkrétne fyzické hranice, zatiaľ čo požiadavok na začlenenie znamená presadzovanie praxe slobodného života - vytvára životný priestor.

Väzenie vzniká v napätom vzťahu medzi trestom a slobodou. V tomto zložitom kontexte môže architektúra využiť svoje schopnosti artikulovať problémy, ktoré sa zdajú byť nezlučiteľné a aktívnym činiteľom pri riešení paradoxu súčasného väzeňstva.“(1)

Koncept otvorených väzníc aplikujem i vo svojom návrhu. Jeho princípy mi prídu odvodené od nášho sveta. Rozhodovanie o svojom živote, zodpovednosť, vzdelanie a práca sú jeho hlavné aspekty. Väzni si v tomto väzení zostávajú svoj denný režim sami. Sami rozhodujú o tom čo chcú robiť. Súčasťou tohoto harmonogramu však musí byť práca, ktorá je k slobodnému životu potrebná. Tak tiež i rozhodnutie o tom či chcú do otvoreného väzenia ísť je na nich. Pokiaľ nie sú duševne chorí, či drogovou závislí, nie je to problém.

Jedna osoba na jeden deň vo väzení stojí približne 1200-1800 Kč. Tým, že znížime recidívu a počet väzňov, znížime i náklady, ktoré vytvárajú. (2)

Návrh, ktorý vytváram má mnoho systémových prvkov prebratých z otvorených väzníc. No dopĺňujú ho každodenné rutiny nám známe. Ako najzásadnejšiu vnímam práve prepravu medzi tým čo robíme. V tento moment sa ocitáme vonku, mimo interiéru a prostredia, v ktorých potom pobývame. Preprava ich rozdeľuje a nám sa naše činnosti tak nezlievajú, aj keď stále robíme to isté. V návrhu je preprava zobrazená v pavlačiach, na ktorých sa väzni môžu stretnúť, pobaviť, presúvať sa za niečím. Vzniká tu komunita. Objekty sú tvorené pomocou modulov. Rozdelenie modulu je podľa etapy nápravy, v ktorej sa osoba nachádza. Prvá etapa sa sústreďuje na pobyt v areáli. Bunky sa v prvej etape otvárajú smerom do areálu. Väzni v ňom chodia na terapie, pracujú a vzdelávajú sa, vyberajú si aktivity, koničky, ktoré by ich mohli baviť. Väznica poskytuje mnohé záujmové prvky od športu, cez umenie, posilňovanie, lezeckú stenu či študovanie, pestovanie, multifunkčnú dielňu. Zamestnať sa

taktiež môžu v kaviarni, kde obsluhujú a tiež predávajú veci, ktoré vyrobili. Kaviareň slúži na búranie stigmy, preto tu majú prístup obyčajní ľudia. Areál má tiež kaplnku s jazierkom, ktorá je od objektu bývania a administratívy oddelená časťou so stromami, kde sa dá pobývať. Výhľad z ubytovania smeruje k tejto zelenej časti a zmena počasia prepisujúca sa na pestrom vonkovom prostredí ničí monotónnosť. Z rovnakého dôvodu sú v areáli použité drevené prvky - pergoly, a lamely, na ktorých sa beh času taktiež odtláča. Väzni si tiež môžu sami variť, prať.

Druhá etapa nápravy má dve fázy. V prvej osoby začínajú uplatňovať to, čo sa vo väzení naučili. Snažia sa získať si prácu mimo areál. Mimo práce trávia čas v areáli rovnako ako osoby v prvej etape nápravy. Hmota buniek tejto fázy sa otvára smerom k areálu i vonku. Osoby využívajú rovnakých ciest ako doteraz, pavlačí na vnútornej strane areálu. Zo strany ulice majú balkón, odkiaľ môžu pozorovať svet vonku.

Druhou fázou etapy druhej je kompletné trávenie dňa mimo areál väznice. Osoby sa vracajú do areálu len na terapie a na noc. Objekty pre túto fázú smerujú ku svetu von. I pavlače sa preto pridávajú na túto stranu a osoby, ktoré su spolu v tejto fáze sa na nej stretávajú. Vo všetkých etapách si väzni volia sami svoj harmonogram, ktorý však musí obsahovať prácu a vzdelanie, a ktorý následne musia dodržiavať. Recidíva v prvom českom otvorenom väzení je doteraz takmer nulová.

Posledná – tretia etapa, je už po prepustení. Ide o podporu v prvých mesiacoch od dokončenia výkonu trestu. V príliš veľa prípadoch sa stáva, že osoby zlyhajú hneď v prvom mesiaci na slobode. Preto je naozaj zásadnou. V meste Olomouc, kde sa väznica nachádza som vytipovala miesta, kde sa osoby môžu zamestnať, ubytovať ak nemajú nikoho blízkeho. Do areálu chodia na terapie inak je ich život už slobodný. Pomáhajú im rôzne charity a organizácie.

Bezpečnosť v otvorených väzeniach nie je zaistená stenami a objemom budovy, ale zodpovednosťou väzňov nad tým čo robia.

Objekt je navrhnutý v kludnej obytnej časti mesta Olomouc a susedí s budovou firmy Lanex a obytnou budovou. Tiché obytné prostredie je pre bývanie väzňov vhodné. Objekt poskytuje ubytovanie pre 50 osôb. V areáli sa pohybuje približne 16- 21 zamestnancov, z toho 5 strážnych osôb. Ich zbraňou je však komunikácia, nie zbrane. S väzňami sa rozprávajú a trávia s nimi čas. V areáli je 19 obytných buniek so spoločnou miestnosťou. Jedno strážne stanovisko je pri vchode, kde osoby pred príchodom a po odchode musia prejsť cez kontrolu. Je to hlavný vstup, cez ktorý prechádza každá osoba. Druhé strážne stanovisko je pri vstupe do podzemných garáží. Po príchode návštevy či právnik, či nových väzňov osoby idú výťahom alebo schodiskom rovno k hlavnému vstupu, kde prejdú kontrolou. Osoby sa stretávajú s návštevami buď na izbách alebo v hale. Tiež je im poskytnutá konferenčná miestnosť.

Posledné kontrolné stanovisko je pred a po vstupe do prevádzky kuchyne, pracovne, kaviarne a dielne. Všetky strážne stanoviská sú navrhnuté ako malé miestnosti, prípadne ako pulty, aby sa dozorcí mali chuť zapájať do aktivít v areáli.

PROVOZNÉ RIEŠENIE

Stavebným pozemkom sú parcely č. 442/1, 443/84, 443/5, nachádzajúce sa na území Olomouc -Povel na ulici Heyrovského

Pozemok je vedľa ulice Heyrovského. Z tejto ulice bude realizovaný vjazd do garáží v 1.PP, ktoré sú v jednej časti vo svahu. Hlavný vstup je v 1.NP a bude výškovo nadväzovať na stávajúcu výškovú úroveň ulice a preto bude umožnený bezbariérový vstup. Okolitá zástavba je riešená solitérnou zástavbou bytových domov a občasnou komerciou. Využitie

nového objektu je taktiež ubytovanie, z dvoch strán susedí s miestnou komunikáciou, z juho-západnej strany s firmou Lanex a z južnej s halou.

Pozemok sa nachádza na území mesta Olomouc, obsahuje výškový regulatív max. 17 nadzemných podlaží a je označený ako plocha pre zmiešanú obytnú funkciu – zastaviteľný. Objekt je z hľadiska súfadu s územne plánovacou dokumentáciou vyhovujúci.

Objekt kombinuje bývanie, rekvalifikáciu a vzdelávanie väzňov, a tiež zahŕňa priestory pre búranie stigmy – kaviareň. V objekte sa taktiež nachádza zázemie pre zamestnancov a externistov. V zariadení je možné si dokončiť stredoškolské vzdelanie a absolvovať niekoľko rekvalifikačných kurzov - podľa záujmov a možností väznice. V objekte je tiež kurz informačnej a dlhovej gramotnosti, lekári, odborná zdravotná starostlivosť. Objekt je členený do dvoch celkov, ktoré sú spojené v 1.NP, 1.PP a 2.PP hmotou. Vo zvyšných nadzemných podlažiach ich spája schodisko. Budova má v najvyššom mieste 5 nadzemných podlaží a v najnižšom 3 nadzemné podlažia. V areáli sa nachádza dielňa pre rekvalifikáciu. V 1.NP sa nachádza vstup do administratívnej a vzdelávacej časti budovy, odkiaľ sa po kontrole dá prejsť do areálu. Vertikálnu komunikáciu zabezpečuje v rámci administratívnej budovy výťah a schodisko. Na schodisko medzi ubytovaním a administratívou, vzdelaním a pod. sa napájajú cesty z pavlačí ubytovania. Budova s administratívnou časťou je funkčne delená po podlažiach. V prvom sa nachádza príjem a kontrola väzňov po nastúpení do výkonu trestu spolu s lekárom. V 2.NP sú vzdelávacie priestory, ktoré nadväzujú na knižnicu v budove ubytovania hneď vedľa. Tiež je tu časť, kde sú psychológovia a socialní pracovníci. V 3.NP je administratívna časť, kde majú kancelárie osoby z vedenia. Tiež je tu veľká konferenčná miestnosť, ktorú možno využiť aj ako učebňu. Najvyššie 4. podlažie administratívnej časti obsahuje posilovňu a spoločenskú miestnosť pre zábavu. Tá priamo nadväzuje na terasu. Na streche objektu sa nachádza skleník na pestovanie. Budova ubytovania má 5 nadzemných podlaží. V prvom podlaží sa nachádza jedáleň, na ktorú nadväzuje kuchyňa s výdajom. Je tu tiež samoobslužný kuchynský kútik, kde si osoby môžu sami uvariť na čo majú chuť. Hneď na túto kuchynku nadväzuje spoločenská miestnosť. Ďalej je tu pracovňa, kde si po kontrole môžu sami vyprať.

V 2.NP je jeden modul vyčlenený pre knižnicu. Ostatné podlažia tvoria bunky pre bývanie. Jedna bunka zahrňuje 2-3 samostatné izby s plochou od 8-14m². Tie nadväzujú na spoločnú miestnosť, kde je malá kuchynka, sedačka a televízia. Každý modul má vlastnú kúpeľňu. Bunky nadväzujú na pavlače skrz spoločenskú miestnosť. Pavlače sú v najužšom mieste široké 1,5 metra a v najširšom 2,5m. Strecha ubytovacej časti je navrhnutá ako nepochádza, extenzná.

Areál mimo objekty pozostáva z 3 častí. Prvou je multifunkčné ihrisko navrhnuté na volejbal, bedminton a tenis. Nachádza sa na vyvýšenej časti podzemného parkovania.

Ďalšiu časť tvorí manipulačná plocha, ktorá nadväzuje na multifunkčnú dielňu. Zásobovanie dielne a ostatných prevádziek prebieha skrz 1.PP.

Poslednú časť areálu tvorí zelená plocha, kde sú vyvýšené záhony, ovocný sad a pavilón s kaplnkou a jazierkom. V ovocnom sade je sedenie. Objem pavilónu vymedzuje átrium, do ktorého je postavená kaplnka s výhľadom na zeleň a jazierko. Svetlo do kaplnky je privádzané strešným oknom po celej dĺžke objektu.

Bezpečnosť v areáli udržiava kamerový systém a vychovávateľa či strážni. Areál je vymedzený v mieste ihriska svojou výškou, ktorú dopĺňa nerezová sieť. Tá slúži na zadržiavanie lôpt či iných predmetov potrebných pri hrách. V zelenej časti je sieť potiahnutá tiež, no jej úlohou je vymedziť areál proti vstupu verejnosti a určiť hranice pozemku. Okolo nej sú nasadené popínavé rastliny, ktoré ju porastajú. Vstup či výstup z areálu prebieha vždy cez hlavný vchod a kontrolu v 1.NP. Kontrolné stanoviská sú pri vstupe do objektu, pri vjazde do parkovania v 1.PP, pri vstupe do prevádzky kaviarne, pracovne, kuchyne a dielne. V bunkách kamerový systém nie je.

URBANISICKÉ RIEŠENIE

Funkčné zastúpenie okolitej zástavby je bývanie s občasnou komerciou. Navrhnutý objekt susedí s firmou Lanex. Zo strany juhovýchodnej vo väčšej vzdialenosti susedí s ďalším bytovým domom. Objekt sa nachádza pri autobusovej aj električkovej zástavke Pionýrská, ktoré zabezpečuje rýchle a priame napojenie na centrum. Napojenie na centrum je zabezpečené a osoby ho môžu využívať, keď budú cestovať za prácou.

Parcela je na kľudnejšom mieste, kde sa osoby dostanú do styku ako so spoločnosťou, tak so zeleňou. Výhodou je aj priame napojenie na centrum. Väzenie je z väčšej časti obytným domom, preto som zvolila miesto jeho umiestnenia medzi bytovými domami a drobnou komerciou.

Objemovo objekt odpovedá okolitej zástavbe. Zo strany severozápadnej sa znižuje a výškovo sa prispôsobuje dvojpodlažnému objektu firmy Lanex. Z opačnej strany, kde sa nachádza šesťpodlažný bytový dom, jeho výška a počet podlaží stúpa na 5 nadzemných podlaží. Prvé podzemné podlažie je zo severozápadnej časti zapustené do terénu, protiahlé severovýchodné je odkryté a nadväzuje na stávajúce komunikácie. Hlavný vstup je vo výške prvého nadzemného podlažia. Pred objektom je navrhnutá rozptylová plocha a chodník. Vstup sa nachádza v mieste, kde sa krížia trasy ľudí, ktorí prichádzajú alebo odchádzajú na električku alebo autobus. Ďalším atribútom pri voľbe vstupu bolo vonkové parkovisko a pripojenie zo severovýchodnej strany. Vstup sa nachádza na rozmedzí týchto troch bodov.

URBANIZMUS AREÁLU

Objekt čiastočne vymedzuje plochu areálu z dvoch častí. Z tretej ho vymedzuje vyvýšená plocha ihriska. Vo štvrtnej časti je vymedzená nerezovou sieťou, ktorá však nemá slúžiť ako neprekonateľná bariéra, ale ako vymedzenie pozemku a zamedzenie neoficiálnemu vstupu verejnosti. Pod túto sieť sú nasadené popínavé rastliny, ktoré ju v lete obrastajú.

Časť s ihriskami je z liatej gummy. Jedná sa o multifunkčné ihrisko, ktoré poskytuje možnosť hrať volejbal, tenis, a má dve značenia pre bedminton. Na ihrisko nadväzuje sklad športu, ktorý je súčasťou budovy.

Zelená časť a časť s manipulačnou plochou je znížená do výšky terénu. S vyvýšeným podlažím 1.NP je prepojená schodiskom. Zelenú zónu zo severnej časti vymedzuje stena podzemného parkovania v 1.PP. Na tejto stene je umiestená lezecká stena a priamo z 1.PP nadväzujú priestory multifunkčnej dielne. Pred dielňou sa nachádza spevnená manipulačná plocha, kde môžu osoby pracovať. Materiálne je riešená z betónových dlaždíc. Za betónovými dlaždiacmi sú umiestnené vyvýšené záhony, kde si jedinci môžu niečo pestovať. Na pestovanie slúži i strešný skleník. Za záhonmi je zelená časť, kde sú ovocné stromy. Uprostred sadu je sedenie. Pochôdze plochy sú mlatové, prípadne vyskladané z kameňov. Za zelenou časťou sa nachádza pavilón, ktorý tvorí átrium. Pavilón je drevený, z vrchu pokrytý nepremokavou látkou ochraňujúcou konštrukciu dreva. Látka sa dá rolovať a spúšťať dole, no vo vrchnej časti je pevne pripevnená a napnutá na nerezovej konštrukcii. Uprostred pavilónu sa nachádza kaplnka, ktorej výhľad smeruje do átria so stromami a jazierkom. V pozadí vidno časť pavilónu a za ním svah s ďalšou zeleňou, ktorá sa aktuálne na susednom pozemku nachádza. Svetlo do priestoru prichádza zo strešného svetlíku cez celú dĺžku kaplnky. Spodná časť kaplnky je betónová a na nej je posadená drevená konštrukcia z lepených väzníkov s ocelovým rámom okien.

ARCHITEKTONICKÉ RIEŠENIE

Koncept tvorby budov spočíva v tom ako intenzívne osoby trávia čas v areáli, či mimo neho. Na

základe etáp, ktoré sú v objekte navrhnuté sú rozdelené bunky na tri typy. Vo smere, ku ktorému sa otáčajú vždy odskočia o 1 meter, aby vytvorili predpriestor vstupu do bunky. V rámci bunky je vždy jedno spoločné miesto, ktoré obsahuje kuchynku, sedenie a televíziu. Vedie tadiaľ i vstup. Z tejto miestnosti sú buď dve alebo tri samostatné izby. Bunky nie sú sledované kamerovým systémom. Zatiaľ čo zvyšok areálu áno. Jednotlivé bunky sú spájané pavlačami, odkiaľ je prístup do spoločnej miestnosti bunky.

Časť s administratívou a ostatnými funkciami je tvorená tak, že pavlače nadväzujú na spoločný vnútorný priestor na každom podlaží, odkiaľ vedú ďalšie funkcie. Toto miesto nie je len chodbou, ale slúži aj sa stretávanie a trávenie času. Nachádza sa na každom podlaží. Z neho nadväzujú jednotlivé funkcie.

Funkčne sa objekt rozdeľuje tak, že na prvom poschodí sú funkcie, ktoré využije väzeň hneď pri nástupe do výkonu trestu. Je tu príjem, výsluch, kontrola, lekár so sestrou a zadržovacia miestnosť. Všetky tieto miestnosti sú dostupné z centrálnej haly so sedením. Tu sa stretávajú väzni, dozorci, návštevy, právnici, ktorí po kontrole majú taktiež prístup v sprievode odsúdeného všade. Na druhom podlaží sa nachádza časť pre vzdelávanie - je tu študovňa a počítačová miestnosť. Na druhom konci sú miesta pre terapie a riešenie sociálnych vecí. Taktiež je tu spoločná časť na terapie. Všetko spojuje menšia hala so sedením, kde sa väzni dostávajú do kontaktu s pracovníkmi v areáli. Tretie podlažie je venované administratívne a vedeniu. Majú tu kancelárie riaditeľ a zástupca väznice, externisti, vedúci prevádzky. Je tu veľká konferenčná miestnosť, ktorú môžu väzni využívať ako učebňu, či konzultačnú miestnosť s právnikmi. Na poschodí je tiež denná miestnosť a menšia hala odkiaľ sú všetky tieto funkcie dostupné. Štvrté poschodie má veľkú spoločenskú miestnosť pre zábavu a nadväzuje na terasu. Tu sa opäť dostávajú osoby vo vedení do kontaktu s osobami vo väzbe. Ich kontakt je v areáli v čo najvyššej miere podporený, pretože odsúdení sa dostávajú do prostredia, kde sú osoby s vyššie postavenými morálnymi hodnotami a tak ako sa prispôbili v klasickom väzení svojmu horšiemu okoliu, môžu sa prispôbiť tomu lepšiemu. Na streche tejto časti budovy je umiestnený skleník.

POHYB PO KONŠTRUKCIÍ

Takmer pri každej väznici nastáva problém monotónnosti, nakoľko osoby chodia po uzavretých chodbách väčšinou v jednej budove. Do kontaktu s vonkajším prostredím sa pravidelne nedostávajú. Tento jav je však pre náš bežný život zásadný. Rutiny, ktoré tvoria náš deň, sú rozdelené prepravou z jedného miesta na druhé. Preprava rozdeľuje náš deň tým, že oddeluje miesta medzi ktorými sa pohybujeme. Preto aj keď robíme každý deň to isté, čas sa nám nezlieva. Preto i cesty väzňov potom čo vyjdu zo spoločnej bunky vedú vonkajších prostredím. Dávajú im možnosť si cestu predĺžiť či skratiť, zvoliť si kadiaľ pôjdu. Preto cesty budovu objímajú kadiaľ to len ide .

TECHNICKÉ RIEŠENIE

Konštrukčne je objekt riešený v dvoch podzemných podlažiach ako železobetónová konštrukcia s bodovo podoprenou železobetónovou doskou bez zosilnenia. Vo zvyšných podlažiach sa jedná o drevostavbu. Drevostavba je navrhnutá ako stĺpková. Konštrukčná výška podlažia drevostavby je v prvom nadzemnom podlaží je zvýšená na 3,5 metra, v ostatných je to 3,1 metra. Drevostavbou prechádzajú dve betónové časti. V jednej sa nachádzajú vertikálne komunikácie a toalety, v druhej kúpelne a jeden sklad. Tieto dve časti sú železobetónové a slúžia ako zavetrovanie celej stavby. Vo vzdialenejších miestach vytvárajú tuhosť ocelové tiahla- zavetrovanie. Stropné dosky sú navrhované pomocou stropníc. Vo väčších preklenutiach sú prievlaky z lepeného dreva. Pergoly sú ako samonosná konštrukcia, nadväzujúca na konštrukciu drevostavby.

Kaplnka stojí na betónových základoch. Jej konštrukcia je z lepeného dreva spojená ocelovými rámmi okien.

ZÁVER

Cieľ práce pozostával zo štúdie väznenstva, jeho histórie, analýz prístupu vo väzeniach naprieč dejiny a svet, a spôsobu navrhovania väzníc. Súčasťou štúdie bola i sociologická stránka. Tieto znalosti boli využité na návrh modernej väznice, ktorá používa efektívne metódy odvetvia a vytvára prívetivé prostredie pre nápravu. Architektúra sa tu stáva aktívnym činiteľom prispievajúcim k zníženiu recidívy.

Hlavným výstupom práce je návrh otvoreného väzenia v Olomouci na ulici Heyrovského. Jedná sa o menší areál po vzore decentralizácie väzníc, čo poskytuje lepší prehľad a užší kontakt s trestancami. Návrh kopíruje priebeh každodenného života na slobode, na čo využíva trasy, po ktorých sa odsúdení presúvajú medzi dennými aktivitami. Keďže sa jedná o otvorené väzenie, časť aktivít sa odohráva mimo areál. Činnosti, ktoré jedinci vykonávajú v rámci areálu zahŕňajú vzdelávanie, rekvalifikáciu, šport, terapie, pričom program je variabilný. Ubytovacie priestory vytvárajú menšie skupiny, čo pomáha budovať komunity, utužovať vzťahy a poskytovať podporu. Výhľady ubytovacej časti sú orientované na zelenú časť areálu, a dávajú väzňom prehľad o plynutí času. Rovnako tak ako používanie starnúcich materiálov. Nachádza sa tu kaviareň, pre priamy kontakt so spoločnosťou, čo napomáha búranu stigmy. Areál obsahuje kaplnku s pavilónom určenú na rozjímanie a duchovno. Navrhnutá budova už nie je mimo očí spoločnosti, ale je súčasťou sídelnej štruktúry a dopĺňa charakter okolitej zástavby.

Princípy návrhu, ktoré boli definované v preddiplomovom projekte, sa podarilo úspešne zakomponovať do finálneho návrhu. Nápravné zariadenie manifestuje koncepty na zníženie recidívy a opätovné začlenenie jedincov do spoločnosti, ktoré priniesli aktuálne posuny v odvetví väznenstva. Výstupom práce je modulárne riešenie, ktoré nie je len abstraktným konceptom, ale konkrétnym východiskom realizovateľným v praxi. Postupným prechodom k systému otvorených väzníc možno zápasit s narastajúcou recidívou, znižovať množstvo väzňov, a zvyšovať kvalitu životov v spoločnosti.

Zdroje:

(1) ERA21: Pod kontrolou. 04/2016, ročník 16. Brno: ERA Média, s.r.o. ISSN 1801-089X

(2) BRIESTENSKÁ, Monika, Železná ruka v zamatovej rukavici.(diplomový projekt), Brno: FAVUT, 2022

ZOZNAM PRÍLOH

SPRIEVODNÁ SPRÁVA

PUBLIKÁCIA ŽELEZNÁ RUKA V ZAMATOVEJ RUKAVICI

BRIESTENSKÁ, Monika, Železná ruka v zamatovej rukavici.(preddiplomový projekt), Brno: FAVUT, 2022

PUBLIKÁCIA ŽELEZNÁ RUKA V ZAMATOVEJ RUKAVICI

BRIESTENSKÁ, Monika, Železná ruka v zamatovej rukavici.(diplomový projekt), Brno: FAVUT, 2022

VÝKRESOVÁ DOKUMENTÁCIA VO FORME PREZENTAČNÝCH PANELOV